

Г. М. Шерстюк, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету
підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-9562-3531

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

В нашому науковому дослідженні проаналізовано особливості практичної реалізації антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України, виходячи насамперед з того, що митні органи відіграють важливу роль у забезпеченні митної та економічної безпеки держави, стабільному наповненні бюджету, захисті митних інтересів України та створенні прозорих умов для зовнішньоекономічної діяльності, хоча ця сфера традиційно характеризується підвищеним рівнем корупційних ризиків, оскільки передбачає безпосередню взаємодію посадових осіб митних органів із суб'єктами господарювання, митними брокерами, перевізниками та іншими учасниками митних правовідносин.

Так, нами визначено, що антикорупційні заходи у діяльності Держмитслужби не слід розглядати як окремий або допоміжний напрям внутрішньої роботи, оскільки вони є необхідною умовою належного функціонування митної системи, зокрема, за допомогою цифровізації митних процедур, автоматизації митного оформлення, удосконалення кадрової політики, підвищення рівня доброчесності посадових осіб, розвитку внутрішнього контролю, міжнародного співробітництва та міжвідомчої взаємодії. Відповідно, ефективність антикорупційної політики в митній сфері визначається не лише кількістю виявлених правопорушень чи застосованих заходів реагування, а насамперед здатністю митних органів створити умови, за яких можливості для корупційної поведінки істотно звужуються. Саме тому важливого значення набувають превентивні механізми, спрямовані на мінімізацію людського фактора, прозорість управлінських рішень, своєчасне виявлення корупційних ризиків та формування відповідальної поведінки всіх учасників митних правовідносин.

Отже, за результатами проведеного дослідження наголошено, що практична реалізація антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України має комплексний і багатовимірний характер, здійснюючи безпосередній вплив на рівень митної безпеки, стабільність бюджетних надходжень, захист митних інтересів держави, довіру бізнесу до митних органів та економічну стійкість України, особливо в умовах воєнного стану й повоєнного відновлення.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, Державна митна служба України, митна сфера, антикорупційна політика, митна безпека, корупційні ризики, інституційна спроможність, митне адміністрування, економічна безпека.

H. M. Sherstiuik. Features of the practical implementation of anti-corruption measures in the activities of the State Customs Service of Ukraine

Our research analyzes the specifics of the practical implementation of anti-corruption measures in the activities of the State Customs Service of Ukraine, based primarily on the fact that customs authorities play a vital role in ensuring the country's customs and economic security, stable budget revenue, the protection of Ukraine's customs interests, and the creation of transparent conditions for foreign economic activity, although this sphere is traditionally characterized by a high level of corruption risks, as it involves direct interaction between customs officials and business entities, customs brokers, carriers, and other participants in customs legal relations.

Thus, we have determined that anti-corruption measures in the activities of the State Customs Service should not be viewed as a separate or auxiliary area of internal work, as they are a necessary condition for the proper functioning of the customs system, in particular through the digitization of customs procedures, the automation of customs clearance, the improvement of personnel policy, the enhancement of officials' integrity, the development of internal controls, international cooperation, and interagency coordination. Accordingly, the effectiveness of anti-corruption policy in the customs sector is determined not only by the number of detected violations or applied response measures, but above all by the ability of customs authorities to create conditions under which opportunities for corrupt behavior are significantly reduced. This is precisely why preventive mechanisms aimed at minimizing the human factor, ensuring transparency in management decisions, timely identification of corruption risks, and fostering responsible behavior among all participants in customs legal relations are of paramount importance.

Thus, based on the results of the study, it is emphasized that the practical implementation of anti-corruption measures in the activities of the State Customs Service of Ukraine is complex and multidimensional, directly impacting the level of customs

© Г. М. Шерстюк, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

security, the stability of budget revenues, the protection of the state's customs interests, business confidence in customs authorities, and Ukraine's economic stability, especially under martial law and during post-war recovery.

Key words: *administrative and legal framework, State Customs Service of Ukraine, customs sector, anti-corruption policy, customs security, corruption risks, institutional capacity, customs administration, economic security.*

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлюється тим, що Державна митна служба України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної та митної безпеки держави, стабільному наповненні державного бюджету, захисті митних інтересів України та створенні прозорих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, при цьому митна сфера традиційно належить до сфер із підвищеним рівнем корупційних ризиків через безпосередню взаємодію посадових осіб митних органів із суб'єктами господарювання, митними брокерами, перевізниками та іншими учасниками митних правовідносин. Особливого значення ця проблематика набуває в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України, коли ефективне митне адміністрування безпосередньо впливає на фінансову стійкість держави, безперервність логістичних процесів, протидію контрабанді, наповнення бюджету та захист національних економічних інтересів. Саме тому дослідження особливостей практичної реалізації антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України має як наукове, так і практичне значення, оскільки спрямоване на визначення шляхів мінімізації корупційних ризиків, підвищення прозорості митних процедур, зміцнення інституційної спроможності митних органів та формування довіри бізнесу і суспільства до митної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти запобігання і протидії корупції в діяльності митних органів, забезпечення митної безпеки, розвитку інституційної спроможності органів публічної влади, а також удосконалення адміністративно-правових механізмів реалізації державної антикорупційної політики неодноразово ставали предметом наукових досліджень вітчизняних науковців. Вагомий внесок у дослідження окремих питань протидії корупції, функціонування митної системи та забезпечення доброчесності в сфері публічного управління зробили О.С. Бондаренко, Б.М. Головкін, В.Д. Гвоздецький, К.В. Дубич, О.В. Каплій, Н.О. Коваль, Ю.А. Комісарчук, А.І. Крисоватий, В.І. Курило, В.В. Мушенко, В.Ю. Прокопенко, В.О. Тімашов, І.І. Скобіна, В.І. Франчук та інші дослідники, однак динамічність реформування митної системи України, впровадження сучасних антикорупційних механізмів та функціонування митних органів в умовах воєнного стану зумовлюють необхідність подальшого наукового аналізу особливостей практичної реалізації антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України.

Метою дослідження є наукове обґрунтування особливостей практичної реалізації антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України та визначення їх значення для мінімізації корупційних ризиків, підвищення прозорості митних процедур, зміцнення інституційної спроможності митних органів і забезпечення митної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Посилення економічної безпеки України є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, особливо в умовах сучасних викликів, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, воєнними ризиками, тіньовими фінансовими потоками та необхідністю стабільного наповнення державного бюджету. В цій системі особливе місце займає Державна митна служба України, оскільки саме митні органи перебувають на перетині економічних, фінансових, контрольних і правоохоронних інтересів держави. Забезпечення митної безпеки є важливою складовою економічної безпеки України, оскільки воно охоплює не лише контроль за переміщенням товарів через митний кордон, справляння митних платежів та запобігання порушенням митних правил, а й формування прозорого, доброчесного та прогнозованого середовища для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Саме тому антикорупційні заходи в діяльності Держмитслужби мають не допоміжне, а системоутворююче значення [1, с. 319].

Так, корупція в митній сфері створює сприятливі умови для поширення контрабандної діяльності, незаконного переміщення валютних цінностей, ухилення від сплати митних платежів, заниження митної вартості товарів, зловживань під час митного оформлення та інших порушень митного законодавства, які завдають істотної шкоди фінансовим інтересам держави, зменшують бюджетні надходження, порушують умови доброчесної конкуренції та підривають довіру бізнесу та суспільства до митних інституцій. Отже, практична реалізація антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України є ключовим інструментом забезпечення митної безпеки, що охоплює правові, організаційні, кадрові, цифрові та контрольні механізми, спрямовані на мінімізацію корупційних ризиків, зменшення людського фактора, підвищення прозорості митних процедур і невідворотність відповідальності за неправомірну поведінку. Відповідно, антикорупційний вплив митних органів повинен поширюватися не лише на посадових осіб самої митної служби, а й на всіх учасників митних правовідносин, включаючи суб'єктів господарювання, митних брокерів, перевізників та інших осіб, які взаємодіють із митницею, забезпечуючи при цьому формування такого правового середовища, в якому дотримання митного законодавства стає не формальною вимогою, а необхідною умовою легальної, стабільної та безпечної зовнішньоекономічної діяльності [2, с. 87].

Логічним підтвердженням особливої ролі антикорупційних заходів в діяльності Державної митної служби України є положення статті 5 Митного кодексу України, відповідно до яких митна справа спрямована на забезпечення та захист митних інтересів і митної безпеки держави, регулювання зовнішньої

торгівлі, захист внутрішнього ринку, створення сприятливих умов для розвитку національної економіки та її інтеграції у світовий економічний простір, а також забезпечення належного рівня надходжень до державного бюджету [3]. Реалізація зазначених завдань безпосередньо залежить від ефективності функціонування митних органів, рівня їхньої інституційної спроможності, професійності персоналу та дотримання принципів доброчесності, законності та прозорості під час здійснення митних процедур, оскільки будь-які прояви корупції під час здійснення митного контролю та митного оформлення створюють передумови для ухилення від сплати митних платежів, незаконного переміщення товарів через митний кордон, порушення принципів добросовісної конкуренції та зниження ефективності державного управління у сфері митної справи. Відповідно практична реалізація антикорупційних механізмів має розглядатися не як окремий напрям діяльності Державної митної служби України, а як необхідна передумова належного виконання всіх її функцій та досягнення стратегічних цілей державної митної політики [4].

Особливого значення практична реалізація антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України набуває в контексті виконання положень Національної стратегії доходів України до 2030 року, яка визначає стратегічне бачення реформування податкової та митної систем, а також удосконалення процедур адміністрування публічних доходів з метою забезпечення фінансової стійкості держави, підвищення рівня дотримання законодавства та створення прозорих умов взаємодії держави з платниками податків і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [5]. В цьому документі митна система розглядається не лише як інструмент наповнення державного бюджету, а й як важлива складова економічної безпеки, захисту національних інтересів та стабільного функціонування зовнішньої торгівлі та відповідно вимагає послідовного впровадження антикорупційних механізмів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків, усунення передумов для зловживань, підвищення прозорості митних процедур і зміцнення інституційної доброчесності. Крім того, оскільки Національна стратегія доходів до 2030 року фактично орієнтує державу на перехід від ситуативних та фрагментарних заходів до системного оновлення митного адміністрування, то її антикорупційна діяльність повинна охоплювати не лише виявлення окремих правопорушень, а й створення умов, за яких можливості для корупційної поведінки істотно звужуються. Наприклад, цифровізація митних процедур, автоматизація процесів контролю та оформлення, удосконалення системи управління ризиками, посилення внутрішнього контролю, забезпечення прозорості кадрових рішень і регулярне оновлення антикорупційних програм, що є особливо важливим в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, коли стабільні внутрішні доходи є необхідною передумовою фінансування першочергових потреб держави, відбудови інфраструктури та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, в процесі реалізації Національної стратегії доходів України до 2030 року заходи із запобігання корупції в діяльності Державної митної служби України доцільно розглядати як важливу складову оновлення митної системи та зміцнення її організаційної ефективності. Актуальність цього напрямку підтверджується даними сьомого етапу соціологічного дослідження НАЗК «Корупція в Україні 2025: розуміння, сприйняття, поширеність», в межах якого було проаналізовано оцінки як громадян, так і представників бізнес-середовища щодо рівня та проявів корупції в окремих сферах публічного управління [6]. Саме результати цього дослідження дають підстави говорити про поступове зменшення корупційних ризиків у діяльності Державної митної служби України, підвищення прозорості митних процедур та посилення доброчесності посадових осіб. Така позитивна динаміка пов'язана не лише з внутрішніми організаційними змінами, а й із залученням Держмитслужби до міжнародних антикорупційних ініціатив, зокрема до Програми Всесвітньої митної організації з протидії корупції та сприяння доброчесності, участь в якій відкрила можливість використовувати сучасні міжнародні підходи, практичні інструменти та управлінські рішення, які застосовуються митними адміністраціями різних держав світу.

Логічним підтвердженням зазначених змін є те, що у 2025 році було зафіксовано помітне зниження рівня корупційного досвіду у митній сфері. Зокрема, частка підприємців, які зазначили про наявність корупційного досвіду під час взаємодії з митними органами, зменшилася на 13 %, що свідчить про поступову ефективність заходів, спрямованих на цифровізацію митного адміністрування, зменшення безпосереднього контакту бізнесу з посадовими особами митниці, удосконалення внутрішнього контролю та запровадження більш прозорих митних процедур [7]. Водночас такий показник не дає підстав вважати проблему корупції в митній сфері повністю вирішеною, оскільки значна частина ризиків виникає саме в процесі прямої взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами. Тому ефективне запобігання корупції потребує не лише подальших інституційних змін в Держмитслужбі, а й формування відповідальної та доброчесної поведінки учасників митних правовідносин, а також належного професійного кадрового забезпечення митних органів.

Окрему роль в цьому процесі, на нашу думку, відіграє удосконалення системи оплати праці посадових осіб митних органів, що суттєво сприяє посиленню службової мотивації, підвищенню відповідальності посадових осіб та формуванню орієнтації на доброчесну професійну поведінку. Водночас перегляд підходів до оплати праці посадових осіб митних органів має бути невід'ємно пов'язаний із більш широким комплексом антикорупційних інструментів, зокрема, з відкритим і доброчесним добором кадрів, системним

оцінюванням результатів службової діяльності, ефективним внутрішнім контролем, перевіркою доброчесності працівників та реальною невідворотністю відповідальності за порушення, що в результаті не лише зможе знизити рівень корупційних ризиків, а й поступово сформувати вищий рівень довіри до Державної митної служби України [8, с. 97].

Разом із тим не можна оминати увагою часті зміни законодавства та управлінських підходів, які ускладнюють послідовність і передбачуваність функціонування митної системи та істотно впливають на інституційну спроможність митних органів, яка є важливим показником ефективності держави у сфері забезпечення економічної безпеки, захисту митних інтересів та підтримання економічної стійкості України. Особливо показовими ці чинники є в умовах воєнного стану, коли митні органи виконують не лише фіскальні, а й безпекові та логістичні завдання [9, с. 119].

Однак, не зважаючи на наявність об'єктивних викликів, пов'язаних із трансформацією митної системи, кадровими проблемами, необхідністю адаптації до змін законодавства та функціонуванням в умовах воєнного стану, результати останніх досліджень свідчать про наявність позитивних тенденцій у сфері забезпечення доброчесності митних органів. Зокрема, індекс сприйняття роботи митниці представниками бізнесу у 2025 році зберіг позитивне значення, а кількість повідомлень та скарг щодо корупційних проявів під час взаємодії з митними органами суттєво скоротилася [4]. Такі показники свідчать про поступове підвищення рівня довіри до діяльності Державної митної служби України та підтверджують ефективність заходів, спрямованих на вдосконалення внутрішньої організаційної системи через, зокрема, міжвідомчу взаємодію між суб'єктами, уповноваженими на реалізацію державної антикорупційної політики, яка вимагає не лише реагування на вже вчинені правопорушення, а й реалізацію системи превентивних заходів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють їх виникненню [10].

Таким чином, практична реалізація антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України має комплексний і багатовимірний характер, оскільки вона охоплює не лише внутрішні організаційні перетворення, а й цифровізацію митних процедур, удосконалення кадрової політики, посилення механізмів внутрішнього контролю, розвиток міжнародного співробітництва та ефективної міжвідомчої взаємодії [11, с. 196]. Результативність цих заходів безпосередньо впливає на рівень митної безпеки держави, стабільність бюджетних надходжень, захист національних митних інтересів і зміцнення довіри бізнес-середовища до митних органів, і відповідно антикорупційна політика в митній сфері повинна розглядатися як один із пріоритетних напрямів модернізації Держмитслужби та важлива передумова забезпечення економічної стійкості України, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану та в процесі повоєнного відновлення держави.

Висновки. Отже, за результатами дослідження можна визначити, що практична реалізація антикорупційних заходів у діяльності Державної митної служби України має комплексний і системний характер, оскільки охоплює правові, організаційні, кадрові, цифрові, контрольні та міжвідомчі механізми, спрямовані на мінімізацію корупційних ризиків, підвищення прозорості митних процедур і зміцнення інституційної доброчесності. Антикорупційна політика у митній сфері повинна розглядатися не лише як інструмент реагування на вже вчинені правопорушення, а насамперед як система превентивних заходів, що забезпечує зменшення впливу людського фактора, автоматизацію митного адміністрування, вдосконалення внутрішнього контролю та формування відповідальної поведінки всіх учасників митних правовідносин.

Особливого значення такі заходи набувають в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, коли ефективність роботи митних органів безпосередньо впливає на стабільність бюджетних надходжень, захист митних інтересів держави, належний рівень митної безпеки та економічну стійкість України. Відповідно, подальше зміцнення доброчесності, професійності та інституційної спроможності Держмитслужби є необхідною передумовою модернізації митної системи і підвищення довіри бізнесу та суспільства до митних органів.

Список використаних джерел:

1. Ільченко О.В. Компетенція митних органів щодо протидії корупції у царині забезпечення митної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. № 86 Том 3. С. 317–322 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.48>
2. Яромій І.В. Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах. Дис... д-ра юр. наук за спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2025. 346 с. URL: <https://phd.znu.edu.ua/page/Doc/2025/yaromij/Yaromii1.pdf>
3. Митний кодекс України. Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
4. Антикорупційна програма Державної митної служби України на 2023–2025 роки: На-каз Державної митної служби України від 31.05.2025 № 236 URL: <https://customs.gov.ua/antikoruptsiina-programa>
5. Національна стратегія доходів до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D

1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D1%8-5%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_2030.pdf

6. Зміни у корупційному рейтингу: в 2025 році митниця покинула трійку лідерів за оцінками бізнесу. Офіційний веб-сайт Державної митної служби України. 01.04.2026 URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/zmini-u-korupsiinomu-reitingu-v-2025-rotsi-mitnitsia-pokinula-triiku-lideriv-za-otsinkami-biznesu-2722>

7. Корупція на митниці знизилася вдвічі, але оформлення вантажів стало довшим. Міжнародний фронт «Відродження». 16.04.2026 URL: <https://www.irf.ua/korupczyia-na-mytynyczi-znyzylasya-vdvichi-ale-oformlen-nya-vantazhiv-stalo-dovshym/>

8. Адміністративно-правові проблеми протидії корупції в Україні: монографія / В.Я. Настюк, В.В. Белєвцева, О.В. Клок; за заг. ред. В.Я. Настюка. Харків: Право, 2017. 216 с.

9. Панасюк О.П. Корупція та її соціально-правовий вимір у національному та міжнародному контексті. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025 Серія право. Випуск 90: частина 1. С. 117–123 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.16>

10. Про затвердження Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією» Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від 26.04.2012 № 43/375/166/353/284/241/290/236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text>

11. Пунь В.Т. Поняття та зміст протидії корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2 С. 194–197 URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/Yunzh/Yunzh2015v2/53.pdf>

Дата першого надходження статті до видання: 12.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.09.2026